СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

КАТЕДРА „СТАТИСТИКА И ПРИЛОЖНА МАТЕМАТИКА“

КРЪГЛА МАСА
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Свищов, 16 октомври 2020 г.

Сборник с доклади

Кръглата маса е организирана в изпълнение на научноизследователски проект №13-2020 „Статистически измерения на регионалните различия и неравенства между Северна и Южна България“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Красимира Славева – Ръководител на проекта
Доц. д-р Пламен Петков – Ръководител катедра „Статистика и приложна математика“
Доц. д-р Стела Касабова
Гл. ас. д-р Ваня Ганева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Поля Ангелова

Членове:
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Стела Касабова
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Екатерина Тошева
Доц. д-р Атанас Атанасов

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1892-7

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В БЪЛГАРИЯ

НЕОБХОДИМО ЛИ Е НОВО ТЕРИТОРИАЛНО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА – ЗАЩО, КАК И КОГА?
Борислав Борисов, проф. дн 7

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ НА ПАЗАРА НА ТРУДА, НАСТЪПИЛИ В СЛЕДСТВИЕ ПАНДЕМИЧНАТА КРИЗИСНА ОБСТАНОВКА
Венелин Терзиев, инж., проф., дн 15

ТРАНСПОРТНАТА СВЪРЗАНОСТ И ИНВЕСТИЦИИТЕ ВЪВ ФОКУСА НА ПЛАНОВЕТЕ ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНИТЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (ПО ПРИМЕРА НА БЕЛЕНЕ И ПОРДИМ)
Андрей Захариев, проф. д-р, Стоян Проданов, проф. д-р, Анелия Радулова, доц. д-р, Силвия Заркова, д-р, Борислав Лазаров, докторант 32

ПОЛИТИКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПЕРИФЕРНИТЕ РАЙОНИ
Маргарита Богданова, проф. д-р 42

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И ТЕНДЕНЦИИ ПРИ ОЦЕНКАТА НА БЕДНОСТТА В БЪЛГАРИЯ
Поля Ангелова, проф. д-р..... 50

ИНТЕГРИРАНОТО ПЛАНИРАНЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
Евелина Парашкевова, доц. д-р..... 59

ТЕРИТОРИАЛНОТО УСТРОЙСТВО НА БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Камен Петров, доц. д-р..... 68

РЕГИОНАЛНО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ – АЛТЕРНАТИВИ МЕЖДУ СЕВЕРА И ЮГА
Камен Петров, доц. д-р, Радослав Костев, докторант..... 77

АНАЛИЗ НА РАЗЛИЧИЯТА В КЛЮЧОВИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Красимира Славева, доц. д-р..... 85

ЛОГИСТИЧНИТЕ ВЕРИГИ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ТЕРИТОРИАЛНА КОХЕЗИЯ
Маруся Линкова, доц. д-р, Елица Лазарова, гл. ас. д-р..... 97

ИЗСЛЕДВАНЕ НА РЕГИОНАЛНАТА ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ В БЪЛГАРСКАТА СИСТЕМА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ С КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ
Пламен Петков, доц. д-р, Елеонора Минева-Димитрова, ас. д-р..... 105

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В ДОХОДИТЕ И АСОРТИМЕНТНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВАТА В БЪЛГАРИЯ
Симеонка Петрова, доц. д-р..... 115

БИЗНЕС СРЕДАТА КАТО ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
Стела Касабова, доц. д-р..... 122

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ ЧРЕЗ ПРОМЕНИ В АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРИТОРИАЛНОТО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА
Тихомир Личев, доц. д-р, Катя Личева, доц. д-р..... 130

ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ – КЛЮЧОВ ФАКТОР ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА РАЗЛИЧИЯТА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Христо Сирашки, доц. д-р..... 138

ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ
Десислава Алексиева, гл. ас. д-р..... 146

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В МАЛКИТЕ ОБЩИНИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ
Методи Иванов, гл. ас. д-р 153

РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ И ИЗМЕРЕНИЯ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА БПЦ
Петкан Илиев, гл. ас, д-р..... 161

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ МЕГАПОЛИС В ЮЖНА БЪЛГАРИЯ СРЕЩУ ОАЗИСИТЕ В СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ
Петя Василева, гл. ас. д-р..... 173

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В НАПОЯВАНАТА ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Радка Ненова, гл. ас. д-р..... 181

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ
Таня Тодорова, гл. ас. д-р 190

РЕГИОНАЛНИ АСИМЕТРИИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ В БЪЛГАРИЯ (2014-2020)
Юлиян Господинов, гл. ас. д-р 197

СЪПОСТАВИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ИНДУСТРИЯТА В СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Явор Станев, гл. ас. д-р 205

ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ В БЪЛГАРИЯ

ВРЪЗКАТА “УРБАНИЗАЦИЯ - ПОТРЕБНОСТИ ОТ ЗДРАВЕ И ЗДРАВОСЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ”. МЕТОДИ ЗА ИЗМЕРВАНЕ
Анастасия Марчева, доц. д-р 213

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ПАЗАРА НА ТРУДА В ОБЛАСТ ПЛЕВЕН
Галина Тодорова, доц. д-р 220

ОТНОСНО НЯКОИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ДАННИ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ИДЕНТИФИЦИРАНЕ ИНОВАЦИОННИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Искра Пантелеева, доц. д-р 228

МАЩАБИ НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИНАНСОВИ АГРОПАЗАРИ
Любомир Любенов, доц. д-р, Анелия Любенова, д-р 237

ОПЕРАТИВЕН КОНТРОЛИНГ ВЪВ ФИРМАТА
Людмил Б. Кръстев, доц. д-р 247

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО СБЛИЖАВАНЕ СПОРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СТЪЛБ НА СОЦИАЛНИТЕ ПРАВА
Маргарита Шопова, доц. д-р, Тихомир Върбанов, гл. ас. д-р, Евгени Овчинников, ас. д-р 254

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ РАЗВИТИЕ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Марина Николова, доц. д-р 263

„ЗА“ И „ПРОТИВ“ ДОПЪЛНЕНИЕТО НА МЕТОДИКАТА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЛИНИЯТА НА БЕДНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Николай Нинов, доц. д-р 273

БИЗНЕС СРЕДАТА И ПИВОВАРНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ
Сергей Найденов, доц. д-р 282

СОЦИАЛНОТО НЕРАВЕНСТВО – КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА И ИЗМЕРВАНЕ
Ваня Ганева, гл. ас. д-р 290

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В УСЛОВИЯТА НА КОВИД-19
Емил Николов, гл. ас. д-р 298

СТАТИСТИЧЕСКО ИЗУЧАВАНЕ НА ЗАСТРАХОВКА „КАРГО“ В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2010-2019 Г. – СЪВРЕМЕННИ ИЗМЕРЕНИЯ
Милен Митков, гл.ас. д-р 306

УВЕЛИЧАВАНЕ НЕДОСТИГА НА РАБОТНА СИЛА В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
Милена Владимирова, гл. ас. дм 316

УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ В ЕВРОПЕЙСКАТА СОЦИАЛНА ПРОГРАМА
Иванка Янкова, докторант 323

ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ В ЕВРОПА

MULTIVARIATE ANALYSIS – A GREAT TOOL FOR A MULTIVARIATE WORLD
Carlos A. Coelho, Full Professor of Statistics PhD 331

DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REGION OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE: THE VISEGRAD FOUR AND UKRAINE
Yevhen Savelyev, Prof. DSc (Econ.), Vitalina Kuryliak, Prof. DSc (Econ) 336

ASSESSMENT OF ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENVIRONMENTAL COSTS
Antonina Sydorova, Prof. DSc (Econ.), Olena Cherenkevich, PhD Student, Hanna Anisimova, Research Assist. PhD 343

CROSS-BORDER TRADE OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES
Mariia Lyzun, Prof. DSc (Econ.), Ihor Lishchynskyy, Prof. DSc (Econ.)..... 352

FORECASTING SERBIAN GDP GROWTH AND UNEMPLOYMENT RATE USING VAR MODEL
Vinko Lepojević, Full professor, PhD, Tadija Djukić, Full professor, PhD..... 358

РЕГИОНАЛЬНЫЕ РАЗЛИЧИЯ ПОВЕДЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19, НА ПРИМЕРЕ МОЛДОВЫ, БОЛГАРИИ И РУМЫНИИ (MD, BG, RO)
Эдуард Хырбу, доц. к.э.н. 366

ПОЗДРАВИТЕЛНИ АДРЕСИ..... 373

CONTENTS

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN BULGARIA

IS A NEW TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY NEEDED – WHY, HOW AND WHEN
Borislav Borisov, Prof. DSc..... 7

REGIONAL DIFFERENCES ON THE LABOR MARKET AS A RESULT OF THE PANDEMIC CRISIS
Venelin Terziev, Eng., Prof, DSc..... 15

TRANSPORT CONNECTIONS AND INVESTMENTS IN THE FOCUS OF THE PLANS FOR INTEGRATED DEVELOPMENT OF MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA (ON THE EXAMPLE OF BELENE AND PORDIM)
Andrey Zahariev, Prof. PhD., Stoyan Prodanov, Prof. PhD., Anelia Radulova, Assoc. Prof. PhD., Silvia Zarkova, Ph.D., Borislav Lazarov, PhD Student..... 32

POLICIES FOR PERIPHERAL REGIONS DEVELOPMENT
Margarita Bogdanova, Prof. PhD..... 42

REGIONAL DIFFERENCES AND TRENDS IN EVALUATION OF POVERTY IN BULGARIA
Polya Angelova, Prof. PhD..... 50

INTEGRATED PLANNING AS A TOOL FOR OVERCOMING REGIONAL DIFFERENCES
Evelina Parashkevova, Assoc. Prof. PhD..... 59

THE TERRITORIAL ORGANIZATION OF BULGARIA AS A FACTOR FOR REGIONAL DEVELOPMENT
Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD..... 68

REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT IN BULGARIA - ALTERNATIVES BETWEEN THE NORTH AND THE SOUTH
Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD, Radoslav Kostev, PhD Student..... 77

ANALYSIS OF THE DIFFERENCES IN KEY INDICATORS FOR THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF NORTH AND SOUTH BULGARIA
Krasimira Slaveva, Assoc. Prof. PhD..... 85

LOGISTICS CHAINS AS A TOOL FOR TERRITORIAL COHESION
Marusya Linkova, Assoc. Prof. PhD,
Elitsa Lazarova, Chief. Assist. Prof. PhD 97

STUDY OF REGIONAL DIFFERENTIATION IN THE BULGARIAN HIGHER EDUCATION SYSTEM WITH CLUSTER ANALYSIS
Plamen Petkov, Assoc. Prof. PhD,
Eleonora Mineva-Dimitrova, Assist. Prof. PhD 105

REGIONAL DIFFERENCES IN INCOME AND ASSORTMENT CONSUMPTION OF HOUSEHOLDS IN BULGARIA
Simeonka Petrova, Assoc. Prof. PhD 115

BUSINESS ENVIRONMENT AS A FACTOR FOR REGIONAL DEVELOPMENT
Stela Kasabova, Assoc. Prof. PhD 122

OPPORTUNITIES FOR REDUCING REGIONAL IMBALANCES THROUGH CHANGES IN THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY
Tihomir Lichev, Assoc. Prof. PhD, Katya Licheva, Assoc. Prof. PhD 130

PROFESSIONAL TRAINING - A KEY FACTOR FOR GET OVER THE DIFFERENCES BETWEEN NORTHERN AND SOUTH BULGARIA
Histo Sirashki, Assoc. Prof. PhD 138

THE PARTNERSHIP IN MANAGING REGIONAL IMBALANCES
Desislava Aleksieva, Chief. Assist. Prof. PhD..... 146

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN SMALL MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA: TRENDS AND PERSPECTIVES
Metodi Ivanov, Chief. Assist. Prof. PhD 153

REGIONAL ASPECTS AND DIMENSIONS OF THE SOCIO-ECONOMIC ACTIVITY OF THE BOC
Petkan Iliev, Chief. Assist. Prof. PhD 161

THE SOCIO-ECONOMIC MEGAPOLIS IN SOUTH BULGARIA AGAINST THE OASIS IN NORTHERN BULGARIA
Petya Vasileva, Chief. Assist. Prof. PhD 173

REGIONAL DIFFERENCES IN IRRIGATED ARABLE LAND BETWEEN NORTHERN AND SOUTHERN BULGARIA
Radka Nenova, Chief. Assist. Prof. PhD..... 181

STATISTIC MEASUREMENT OF REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITY BETWEEN BULGARIA AND ROMANIA
Tanya Todorova, Chief. Assist. Prof. PhD 190

REGIONAL ASYMMETRES IN PROJECT MANAGEMENT IN BULGARIA (2014-2020)
Yuliyan Gospodinov, Chief. Assist. Prof. PhD 197

COMPARATIVE ANALYSIS OF INDUSTRY IN NORTHERN AND SOUTHERN BULGARIA.
Yavor Stanev, Chief. Assist. Prof. PhD 205

ECONOMIC, SOCIAL, DEMOGRAPHIC PROBLEMS IN BULGARIA

THE "URBANIZATION – HEALTH AND HEALTHY LIFESTYLE" RELATIONSHIP. MEASUREMENT METHODS
Anastasiya Marcheva, Assoc. Prof. PhD 213

CONDITION AND DEVELOPMENT OF THE LABOR MARKET IN PLEVEN DISTRICT
Galina Todorova, Assoc. Prof. PhD 220

REGARDING SOME MACROECONOMIC DATA – A PREREQUISITE FOR IDENTIFYING THE INNOVATIVE OPPORTUNITIES OF THE BULGARIAN ECONOMY
Iskra Panteleeva, Assoc. Prof. PhD 228

SCALE OF BULGARIAN AGRICULTURAL FINANCIAL MARKETS
Lyubomir Lyubenov, Assoc. Prof. PhD Anelia Lyubenova, PhD 237

OPERATIVE CONTROLLING IN THE FIRM
Lydmil Krastev, Assoc. Prof. PhD 247

OPPORTUNITIES FOR EVALUATING SOCIO-ECONOMIC CONVERGENCE WITHIN THE EUROPEAN PILLAR OF SOCIAL RIGHTS
Margarita Shopova, Assoc. Prof. PhD, Tihomir Varbanov, Chef Assist. Prof. PhD, Evgeni Ovchinnikov, Assist. Prof. PhD 254

PPORTUNITIES AND CHALLENGES IN THE DEVELOPMENT OF LAND RELATIONS IN BULGARIA
Marina Nikolova, Assoc. Prof. PhD 263

„FOR" AND „AGAINST" THE ADDITION TO THE METHODOLOGY FOR DETERMINING THE POVERTY LINE IN BULGARIA
Nikolay Ninov, Assoc. Prof. PhD 273

THE BUSINESS ENVIRONMENT AND BREWERIES IN BULGARIA
Sergey Naydenov, Assoc. Prof. PhD..... 282

SOCIAL INEQUALITY – CONCEPTUAL FRAMEWORK AND MEASUREMENT
Vanya Ganeva, Chief Assist. Prof. PhD..... 290

CORPORATE SICIAL RESPONSIBILITY IT THE CONDITION OF COVID-19
Emil Nikolov, Chief Assist. Prof. PhD 298

STATISTICAL STUDY OF CARGO INSURANCE IN BULGARIA FOR THE PERIOD 2010-2019 - MODERN DIMENSIONS
Milen Mitkov, Chief Assist. Prof. PhD..... 306

INCREASING THE LABOR SHORTAGES IN HEALTHCARE
Milena Vladimirova, Chief Assist. Prof. MD 316

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN SOCIAL AGENDA
Ivanka Yankova, PhD Student 323

ECONOMIC, SOCIAL, DEMOGRAPHIC PROBLEMS IN EUROPE

MULTIVARIATE ANALYSIS – A GREAT TOOL FOR A MULTIVARIATE WORLD
Carlos A. Coelho, Full Professor of Statistics PhD 331

DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REGION OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE: VISEGRAD FOUR AND UKRAINE
Yevhen Savelyev, Prof. DSc (Econ.),
Vitalina Kuryliak, Prof. DSc (Econ) 336

ASSESSMENT OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENVIRONMENTAL COSTS
Antonina Sydorova, Prof. DSc (Econ.), Olena Cherenkevich, PhD Student,
Hanna Anisimova, Research Assist. PhD 343

CROSS-BORDER TRADE OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES
Mariia Lyzun, Prof. DSc (Econ.),
Ihor Lishchynskyy, Prof. DSc (Econ.)..... 352

FORECASTING SERBIAN GDP GROWTH AND UNEMPLOYMENT RATE USING VAR MODEL
Vinko Lepojević, Full professor, PhD,
Tadija Djukić, Full professor, PhD 358

REGIONAL DIFFERENCES IN POPULATION BEHAVIOR IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC, AS EXEMPLIFIED BY MOLDOVA, BULGARIA AND ROMANIA (MD, BG, RO)
Eduad Hirbu. Assoc. Prof. PhD 366

КРЪГЛА МАСА
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Свищов, 16 октомври 2020 г.

Сборник с доклади

Кръглата маса е организирана в изпълнение на научноизследователски проект №13-2020 „Статистически измерения на регионалните различия и неравенства между Северна и Южна България“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

ISBN 978-954-23-1892-7

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

РЕГИОНАЛНО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ – АЛТЕРНАТИВИ МЕЖДУ СЕВЕРА И ЮГА

Камен Петров, доц. д-р
e-mail: petrovk@abv.bg
Радослав Костев, докторант
e-mail: radoslavkostev@abv.bg
Катедра „Регионално развитие“, УНСС – София

Резюме: *Настоящото изложение е посветено на оформилите се сериозни дисбаланси в степента на социално-икономическото развитие на регионите, които в голяма степен могат да се повлияят от изграждането на преминаващите през България европейски транспортни коридори. Направен е анализ на областите и районите от ниво 2, отразяващ тяхната пространствена структура, степен на икономическо развитие и степен на инфраструктурна осигуреност. Основните моменти в изложението са посветени на възможностите за подобряване социално-икономическото състояние и свързаността на регионите между Северна и Южна България, чрез подобряване на транспортната достъпност. Рамкирани са някои основни насоки за преодоляване на регионалните неравенства, чрез изграждането на меридионалните транспортни коридори № 4 и № 9 за подобряване на междурегионалната свързаност и сътрудничество..*

Ключови думи*: регион, развитие, коридор, инфраструктура, свързаност.*

JEL: *R11, R4.*

REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT IN BULGARIA - ALTERNATIVES BETWEEN THE NORTH AND THE SOUTH

Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD,
e-mail: petrovk@abv.bg
Radoslav Kostev, PhD Student
e-mail: radoslavkostev@abv.bg
Department Regional development, UNWE – Sofia

Abstract: *This exhibition is dedicated to the serious imbalances in the degree of socio-economic development of the regions, which can be greatly influenced by the construction of European transport corridors passing through Bulgaria. An analysis of the districts and NUTS 2 regions is made, reflecting their spatial structure, degree of economic development and degree of infrastructural security. The main points of the exhibition are*

dedicated to the opportunities for improving the socio-economic situation and the connectivity of the regions between Northern and Southern Bulgaria by improving the transport accessibility. Some basic guidelines for overcoming regional inequalities are framed through the construction of the № 4 and № 9 meridional transport corridors to improve interregional connectivity and cooperation.

Key words: *region, development, corridor, infrastructure, connectivity.*

JEL: *R11, R4.*

1. Въведение

В съвременното пространствено развитие и процеса на глобализация все по отчетливо излизат на преден план проблемите на свързаността между отделните територии и определянето на рамките на отделните регионални икономики. Функционирането на различен клас регионални икономики създават условия за формирането на регионалните различия в териториален мащаб. Това налага от страна на публичното управление да се прилагат политики, които да преодоляват очерталите се регионални диспаритети. Така на практика за да се създадат условия за подобряване на регионалното развитие в националните пространствени политики все по отчетливо значение започва да има инфраструктурата. В това отношение отделните държави имат интерес да реализират инфраструктурни проекти, които да подобрят регионалната свързаност, а от там и подобряването на регионалните икономики.

2. Значение на транспортната инфраструктурна за развитието на регионалната икономика

Глобализацията, при която свободното движение на стоки, хора и капитали заличи границите, даде предимство на тези нации, които бяха съобразили политиката си с тези изисквания - съвременна и сигурна инфраструктура, модерни транспортни технологии, висикоскоростен железопътен и автомобилен състав, отговарящ на световния и европейския фрахт търговски и речен флот. Под инфраструктурна изграденост се разбира проекти, разположени в една и съща област или по протежение на един и същ транспортен коридор, които дават неговата завършеност и възможност за функциониране на регионалната икономика. Така визията за развитието на транспортните коридори имат съответното пространствено измерение(Гешев, Г.).

На практика за да функционира нормално регионалната икономика е нужно да има изградена интегрирана транспортна система, която да извежда на преден план регионалното развитие като фактор на

настоящото и бъдеще развитие на населението и селищата от съответната територия и прилежащото им пространство.

Във формиралата се регионална икономика разположението на транспортната инфраструктура трябва да насърчава създаването на благоприятни условия за оптимално функциониране на регионалния икономически пазар. Затова, често в контекста на регионалното развитие изборът на място за разполагане на производствени и обслужващи дейности на предприятията е обусловен от процеса на локализация и най-вече от създадените възможности за рационално използване на инфраструктурната осигуреност. Това е процес, свързан с разполагане на производството и дейности, включително и съпътстващи дейности в определена територия и обвързване на разполагаемите обекти със съществуващите в територията условия. (Георгиев, Л.).

Наличието на подходяща транспортна инфраструктура в регионите и областите създава благоприятни условия за осъществяване, както на международни, така и на вътрешни превози. Това от своя страна благоприятства регионалният внос и износ, и силно рефлектира върху социално-икономическото развитие на регионите. Така транспортната инфраструктура засилва пространствената свързаност и създава условия са социално и икономическо развитие на регионите.

По същество инфраструктурата не влияе пряко върху производствения процес, но осигурява свързаността между производство, ресурси и пазари. Транспортната инфраструктура има съществено значение за икономическия растеж, мобилността на трудовите ресурси и предлагане на транспортни услуги. Транспортната инфраструктура обслужва потребностите на националното стопанство, като обединява стопанските отрасли в отделните териториални единици, самите териториални единици и връзката с международните пазари. Транспортни дейности между страните и осигуряването на подходяща инфраструктура за реализирането на тези дейности става възможно от международните транспортни коридори.

През територията на България преминават пет от общо десетте трансевропейски транспортни коридора - № 4, № 7, № 8, № 9 и № 10. Изграждането на трансевропейските транспортни коридори ще се създадат условия за формиране на зони на икономическа гравитация около коридорите, които могат да генерират регионален икономически растеж (Петров, К.).

В настоящият момент нито един от транспортните коридори, преминаващи през България не е достатъчно добре развит, въпреки

това областите и регионите с по-висока степен на социално-икономическо развитие и инфраструктурна осигуреност са разположени по направленията на основните транспортно-търговски направления и трасета от основната трансевропейска транспортна мрежа. Именно тези трасета са в по-голяма степен на изграденост в Южна България, както и с по-висока степен на междурегионална и международна свързаност. Ето защо, изграждането на меридионалните връзки на коридори № 4 и № 9 придобиват все по-голяма важност.

3. Регионално икономическо развитие през призмата на транспортната инфраструктура

Протичащите социално-икономически процеси в България, от годините на преход към пазарно стопанство до сега, доведоха до нов пространствено-териториален модел на развитие, характеризиращ се с ясно обособени регионални различия и формирали се дисбаланси в социално-икономическото състояние на регионите.

От таблицата проличава оформилите се както междурегионалните, така и вътрешнорегионалните диспаритети. Забелязва се изоставането в икономическо отношение на северните района за планиране в сравнение с южните. Трите северни района формират едва 25,28% от общият БВП за страната за 2019 г. Аналогична е ситуацията в демографското състояние и разпределението на населението по територията на България. Показателят брой население е един от основните при определяне на регионалната политика, тъй като, при всички други равни условия, демографската маса на даден град е най-показателен израз за неговия икономически и всякакъв друг потенциал. По-голямата част от населението на страната – около 65% живее в Южна България, което е показателно за нейният икономически потенциал и степен на развитие.

Както се вижда от таблицата, пътната мрежа е неравномерно разпределена по територията на страната. Най-голям дял от общата дължина на пътната мрежа имат второкласните и третокласни пътища (пътища с регионално и местно значение), които съставляват около 82% от пътищата в страната. Основната пътна мрежа – автомагистрали и първокласни пътища, която е и с най-голямо административно и стопански значение е малко над 18%. Осигуреността с пътища на Южна България значително надвишава тази на Северна България, като 60,5% от дължината на автомагистралите и първокласните пътища е в южната част на страната. Разпределението на железопътната мрежа по територията на страната също е неравномерно.

Таблица 1

БВП, брой население и инфраструктурна осигуреност по статистически райони и области за 2019 г.

Район/област	БВП (млн. лв)	Брой население	Гъстота на пътищата (км/1000 км²)	Гъстота на жп линиите (км/1000 км²)
Северозападен район	**7 674**	**735 231**	**179,44**	**33,98**
Видин	681	82 835	201,78	35,61
Враца	2 464	159 470	179,28	30,94
Ловеч	1 215	122 546	180,19	26,56
Монтана	1 183	127 001	171,34	31,35
Плевен	2 131	236 305	170,64	44,27
Северен централен район	**8 412**	**778 809**	**198,00**	**41,87**
Велико Търново	2 477	232 568	201,00	50,62
Габрово	1 477	106 598	249,13	36,58
Разград	1 097	110 789	203,38	36,98
Русе	2 589	215 477	182,66	55,30
Силистра	773	108 018	177,79	24,60
Североизточен район	**11 647**	**926 953**	**185,20**	**33,41**
Варна	7 301	469 885	188,00	51,58
Добрич	1 606	171 809	174,36	12,71
Търговище	1 118	110 914	192,99	26,57
Шумен	1 622	172 262	182,60	45,72
Югоизточен район	**13 245**	**1 028 097**	**167,08**	**31,57**
Бургас	5 172	409 265	152,43	22,97
Сливен	1 425	184 119	165,35	37,81
Стара Загора	5 488	313 396	175,50	50,67
Ямбол	1 160	117 335	189,86	15,99
Югозападен район	**53 181**	**2 098 233**	**168,57**	**42,55**
Благоевград	2 984	302 694	109,78	24,97
Кюстендил	1 115	116 915	206,10	39,65
Перник	1 113	119 190	239,76	48,03
София	3 605	226 671	134,53	41,77
София (столица)	44 364	1 328 790	1120,00	127,5
Южен централен район	**15 535**	**1 408 439**	**182,20**	**34,97**
Кърджали	1 288	158 204	202,24	20,88
Пазарджик	2 365	252 776	162,22	41,51
Пловдив	8 792	666 801	170,77	54,44
Смолян	1 127	103 532	168,81	0
Хасково	1 963	225 317	206,76	37,23

Забележка: *по данни на НСИ, 2019 г.*

Регионите в България се характеризират с ясно изразени пространствено-урбанистични оси на развитие в самите тях и обособили се икономически центрове. Поради тази причина силно се откроява проявлението на модела „център-периферия“. Този модел най-ясно проличава в периферните територии и райони. С отдалечаване от центъра, степента на икономическо развитие на населените територии намалява, т.е. гравитационният потенциал на тези центрове намалява.

Ще се опитаме да групираме областите по степен на социално-икономическо развитие, като се отчете и тяхната инфраструктурна осигуреност и свързаност. Направена е нейерархична клъстеризация на областите с помощта на софтуерен продукт за статистически изследвания и анализи IBM SPSS Statistics (Гоев, В. и кол.). Областите са групирани в 5 качествено еднородни групи според няколко показателя – областен БВП, брой на населението в областта, осигуреност на територията на областта с автомагистрални трасета и първокласни пътища, тъй като те имат най-голямо стопанско значение и осигуреност с железопътна инфраструктура. От реализирането на клъстерният анализ в SPSS се вижда разпределението на областите, по избраните показатели:

В *първата група* попадат 16 области – Видин, Враца, Ловеч, Монтана, Габрово, Разград, Силистра, Добрич, Търговище, Шумен, Сливен, Ямбол, Кюстендил, Перник, Кърджали и Смолян, характеризиращи се с най-ниски нива на БВП, нисък брой население и слаба инфраструктурна осигуреност. По-голямата част от тези области са периферни и не са основни двигатели на икономически растеж в съответният им регион, с изключение на Враца, но имайки предвид социално-икономическите показатели на Северозападния район, област Враца сериозно изостава спрямо другите области формиращи основните оси на развитие в останалите райони. Впечатление прави, че 10 от общо 16 области в тази група са от Северна България.

Във *втора група* попада единствено област Пловдив, основен икономически и транспортно-търговски център в Южна България, характеризиращ се с високи стойности на БВП, голям брой население и добра инфраструктурна осигуреност в сравнение с останалите области.

В *третата група* е единствено област София (столица), характеризираща се с най-високи стойности на избраните показатели, сериозно изпреварващ останалите области, основен икономически център на България.

Четвърта група включва осем области – Плевен, Велико Търново, Русе, Стара Загора, Благоевград, София, Пазарджик и Хасково, със сравнително добри икономически показатели и добре осигурени с

транспортна инфраструктура, основни икономически центрове в съответните им райони, оформящи осите на развитие, с изключение на област Хасково, която от своя страна е добре осигурена от транспортна инфраструктура. Област Стара Загора е най-далеч от клъстерния център на тази група и се доближава до последната пета група, така единствено в тази група може да се забележи някаква дехомогенизация на областите попадащи в клъстера.

В *пета група* попадат две области – Варна и Бургас, основни икономически и транспортни (пристанища с национално и наднационално значение) центрове в Източна България, характеризиращи се с относително високи стойности на избраните показатели.

Разглеждайки областите от втора, трета и пета група – София, Пловдив, Бургас и Варна, както и област Стара Загора, ясно се забелязва оформилата се пространствено-урбанистична и икономическа ос на развитие в посока запад-изток в Южна България. Освен, че те са с най-високи показатели по отношение на БВП, брой население и инфраструктурна осигуреност, през тяхната територия също преминават трасета от трансевропейската транспортна мрежа, като те са в голяма степен изградени и осигуряват по-добра междурегионална свързаност и достъп до международните пазари. Прекият ефект на транспортната инфраструктура върху социално-икономическото развитие не може да бъде измерен и категорично оценен, но без съмнение нейният косвен ефект е изключително голям.

Заключение

Транспортните коридори преминаващи през територията на България са важен фактор за засилване на социално-икономическото развитие на регионите в страната, както и за подобряване на междурегионалната свързаност и взаимодействие на регионалните икономики. Освен това, изграждането на коридорите от трансевропейската транспортна мрежа и усъвършенстването на съществуващата инфраструктура на територията на страната ще способства за подобряване на свързаността, сътрудничеството и интеграцията на България в европейското пространство.

Изграждането на меридионалните инфраструктурни коридори № 4 и № 9, от своя страна ще засили фокуса и целенасочеността на регионалната политика да постигне ефективни резултати целящи преодоляване на регионалните дисбаланси на националната територия. Несъмнено, най-голямо стратегическо значение има коридор № 9, като чрез

неговото изграждане, съобразено със съвременните инфраструктурни изисквания, ще насърчи регионалното икономическо развитие, ще подобри регионалната свързаност и бизнес средата. Така коридорът се явява основна алтернатива за развитие и сътрудничество между Севера и Юга.

ЛИТЕРАТУРА

Гешев, Г. (1999). Проблеми на регионалното развитие и регионалната политика в Република България, С., с. 175;

Георгиев, Л. (2006). Регионална икономика. Изд. НБУ, с. 440;

Гоев, В. и кол. (2019). Статистически анализ в социологически, икономически и бизнес изследвания. С., ИК-УНСС;

Деведжиев, М. (2006). Геополитиката на България, изд. Свят, С.

Джилджов, А., Маринов, В. (1998). Регионалната политика в процеса на присъединяване към ЕС.С., с. 179;

Димов, Н. (2008). География и теория. Картография на природно социалния синтез. Кн. 2 - География, Годишник. СУ "Св. Кл. Охридски", с. 131- 151;

Национален статистически институт - https://www.nsi.bg/

Петров, К. (2020). Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България. Сборник с доклади от Научно-практическа конференция „Икономиката на България-30 години след началото на промените", АИ „Ценов", Свищов, с. 574-582;

Станев, Ж. (2005). Транспортните коридори - реални или виртуални?, сп. Геополитика, бр. 3.